דהר דלא ביכרה שביח מפי צריכא:

מתני' יוצא דופן והבא אחריו רבי מרפון

אומר שניהם ירעו עד שיסתאבו ויאכלו

במומן לבעלים רבי עקיבא אומר "שניהן

אינן בכור הראשון ווי מפני שאינו פטר

רחם והשני מפני שקדמו אחר: גמ' במאי

קמיפלגי רבי מרפון מספקא ליה בכור

ה' לדבר אחד אי הוי בכור אי לא הוי בכור

ורבי עקיבא פשיטא ליה יבכור לדבר אחד

לא הוי בכור: תנו רבנן מכלל הצריך לפרט ומפרט הצריך לכלל כיצד יקדש לי כל

בכור יכול אפילו נקבה במשמע תלמוד

לומר 2זכר אי זכר יכול אפי' יצתה נקבה

לפניו תלמוד לומר יפטר רחם אי פטר רחם

יכול אפילו יצא אחר יוצא דופן ת"ל בכור

א"ל רב שרביא לאביי רישא לא קנסיב לה

תלמודא בכור אלמא בכור לדבר אחד הוי

בכור סיפא קנסיב לה תלמודא בכור אלמא פ

בכור לדבר אחד לא הוי בכור אמר ליה

לטולם בכור לדבר אחד לא הוי בכור ורישא

ה"ק אי זכר יכול אפי' יוצא גו דופן ת"ל פטר

רחם רבינא אמר לעולם בכור לדבר אחד הוי

בכור וסיפא ה"ק אי סלקא דעתך יצא אחר

יוצא דופן קדוש בכור דכתב רחמנא למה לי

1257

מסורת הש"ם

ל) [לקמן מו:], ב) בכורלזכרים ולא לרחמים והבא נוכרים וגם כרחמים וא ללידה אחריו בכור לרחמים וא ללידה כו' ז'יק, ג) [ויקרא א], ד) [ויקרא זו], ד) כאן הס"ד ואח"כ מה"ד יכול אפיי יצא ואח"כ (מה"ד יכול אפי ילא
החריכ ורח דכך רמס המידי אח"כ
אחר כי דכך רמס המידי אח"כ
דיה ח"ל בכור דמשמע כי
דיה בכורן, ח) ליקה ו) (זיל לפני
ד"ה בכורן, ח) ל"ק מ"ו. ז"ק,
מ"ו. ז"ק, י) ל"ח מ"ו. ז"ק,
מ"ו. ז"ק, י) ל"ח לקמים
מ'ון נוריב במורן נוריב
מ'ן נוריב מור בקרה, ז"ק, י) בחל מלמרים ל"ק,
מ'ן נוע"ע מוס בגיטין נו. ד"ה
ז"ק, מ) לאו לפרש כלל הלריך
ניק, מ) לאו לפרש כלל הלריך
מיק, מ) לאו לפרש כלל הלריך
מיק, מ) לאו לפרש כלל הלריך לפרט קא אתא אלא לפרושי פרט הלריך לכלל כדקתני כו'. ל"ק, ע) בכור לוולדות. ל"ק,

חורה אור השלח

 קַדֶּשׁ לִי כָל בְּכוֹר פֶּטֶר בְּלַ רְחָם בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאָדְם וּבַבְּהַמְה לִי הוא: שמות יג ב

ב...... 2. כָּל הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִוְלֵד תַעֲברוּ הְּבְברּר שׁוֹרֶךְּ וְלֹא הַקְּקְרִיּ וּבְּצֹאנְךְּ תַּוְבָּר תַּקְּדִישׁ לַיִּיְ אֱלֹהָיוּ לֹא בָּבְכֵּר שׁוֹרֶךְ וְלֹא תגז בכור צאנף:

. דברים טו יט 3. וְהַעָּבְרְהָּ כְּלֹ פָּטֶר רְחָם לִיִּי וְכָל פָּטֶר שָׁנֶר בְּהַמְּה אֲשֶׁר יִהְיָה לְף הַזְּבְרִים לִיִי: שמות יג יב לִייָ:

הגהות הב"ח

(A) במשנה הראשון משום שאינו פער רחס והשני משום שקדמו: (ב) רש"י משום פקותו. לכי של ד"ה יולל דופן בכור שילל דרך דופן הוי בכור לולדות ולא לרחמים והבא אחריו הנולד והבא אחריו הנולד אחריו דרך הרחם הוי בכור למסמים ולא לולדות שכבר ילא ולד אחר קודס לו: (ג) ד"ה אי בכור וכוי לאינו בכור לולדות ולמסמים: (ד) ד"ה בכור וכוי כי יתן וכו' חמור או שור או שה וכו' אי לרחמים אע"ג דלא לולדות כגון

מוסף רש"י

. מכלל הצריך לפרט. ללמוד כלל מן הפרט (חודיו פח:). הדרן עלך הלוקח עובר . חמורו

רבינו גרשום

יוצא דופז שלא יצא דרר יוצא יופן שלא לצא זון הרחם ממש אלא כגון שקרעוהו ויצא מן הצד או כדאמרינן בבהמה המקשה שנגממו כתלי בית הרחם והדר יצא: והבא אחריו. דרך הרחם כגון שחזר והבריא הרחם והיה בקודם גמום ואחר יצא זה מרחם (גמום) שלם: שניהם ירעו . כו'. משום דיוצא דופן הוי בכור ללידה. והבא אחריו בכור לרחמים. רבי הוי בכור לרחמים. רבי עקיבא אמר שניהם כו׳: בכור לדבר אחד. או ללידה או לרחמים הוי בכור ואע״ג דלא הוי לכל מילי בכור. דלתלת מילי צריך למיהוי בכור ללידה ולרחמים בכח לליוה ולדוחמים ולזכרים רבי עקיבא פשיטא ליה דבכור לדבר אחד. כלומר דאי חסר אחד מהני תלת לא הוי בכור: כל בכור. היינו כלל דמשמע כל בכור או זכר או נקבה ת״ל זכר או רהיינו פרט למעוטי נקבה:

בותבר' יוצא דופן. בי בכור שינא דרך דופן (בי הבא אחריו בכור (לזכרים ולא) לרחמים ולא ללידה שכבר יצא אחר קודם לו: שניהם ירעו כו'. דספק בכור הן דמספקא לר' טרפון בכור לדבר אחד אי הוי בכור אי לא הוי בכור: גבל' מכלל הלריך לפרט. שהכלל לריך שיהא הפרט

עמו: מפרט הלריך לכלל. יש שהפרט לריך שיהא הכלל עמו: כילד קדש לי כו'. הך רישא לאו פירושא דכלל הלריך לפרט הוא אלא מליעתא וסיפא: כל בכור. כלל אפי׳ נקבות ת״ל 🕫 זכר אשר יולד בבקרך ובלאנך הזכר זהו כלל ופרט השנוי במדה ראשונה של שלש עשרה מדות שהפרט בא למעט את הכלל ממשמעו ולהעמידו על הפרט ואין בכלל אלא מה שבפרט שהרי זה דומה לכלל ופרט השנוי אלל מדה ראשונה מן הבהמהם כלל מן הבקר ומן הנאן פרט אין בכלל אלא מה שבפרט: אי. בכור זכר יכול אפי׳ ילתה נהבה לפניו דרך רחם דהכי משמע בכור זכר בכור לזכרים שלא קדמו זכר אחר הוי בכור ואע"ג דאינו בכור (ג) ללידה ולרחמים: ת"ל פטר רחם. יו אילטריך האי פרט לפרושי דלא מיקרי בכור עד דהוי בכור לרחמים משום דלא הוה ידעינו זו מאי משמעותא דכללא. ולא דמי לכלל ופרט דאהני פרט למעוטי כללה ולה לפרושי משמעותה כגון רישה דברייתא בכור יכול אפי׳ נקבה ת״ל זכר היינו כלל ופרט גמור דלא איצטריך לפרושי היכי דמי בכור דהא הנהבה בכור לכל מילי היא אלא למעוטי דלא תימא אף הנקבות קדושות בבכורה. ודכוותה בשחיטת חולין (דף פח:) וכסהו בעפרד) קרי ליה כלל הלריך לפרט משום

דתרי גווני כסוי הוי כגון כפיית כלי עליו ועוד יש כסוי בדבר המתפזר כגון עפר וכיולא בו לכך נאמר עפר למעוטי כסוי דבר שלם ולא דיינינן ליה בכלל ופרט גמור דנמעוט נמי שחיקת אבנים והגיר והזרניךים: בכור. דמשמע בכור לכל מילי בעינן והיינו פרט הצריך לכלל דזכר ופטר רחם שהוא פרט לריכין לבכור שאילו לא נאמר בכור הייתי אומר אע"פ שאינו בכור יקדש. ורוב פרטות שבתורה אינו לריכין לכללות שעמהן כגון (ויקרא א) מן הבקר ומן הלאן לא היו לריכין שיכתב מן הבהמה (ד) חו וכי יתן חים אל רעהו חמור [או שור] או שה (שמות כב) אינן לריכין לוכל בהמה אלא שבא להיות מוסיף על הפרט. כלל הצריך לפרט שאין אתה יכול להביז ש מהו אומר עד שיבוא הפרט לפרשו כגוז בכור זכר יכול אפי׳ ילתה נקבה לפניו דבכור שהוא כלל לא ידענא בכור למאי קאמר אי לזכרים אע"ג דלא לרחמים כגון האי אי לרחמים ולא לזכרים כגון זכר שינא י פטר רחם אחר יולא דופן אי נמי עד דהוי בכור לרחמים ולולדות: רישה לה נסיב לה סלמודה בכור. מציעתה קרי רישא דקתני יכול אפי׳ יצתה נקבה לפניו ת״ל פטר רחם מדלא נסיב לה תלמודא ת"ל בכור דמשמע בכור לכל מילי אלמא לא מישתמע ליה דבכור לכל מילי משמע ולהכי לא נסביה דלא יו מימעוט האי מיניה דכיון דלא יצא זכר לפניו בכור קרינא יאן דבכור לזכרים הוא אלמא ס"ל בכור דקרא בכור לדבר אחד הוא ים הוי משמע: ייכול אפי׳ ילא אחר יולא דופן. והוא ילא דרך רחם: וסיפא נסיב לה חלמודא בכור. אלמא בכור דכתב בקרא לכל מילי משמע דבכור לדבר אחד כגון האי דהוי בכור לרחמים ישים (ולזכרים) אלא דלא הוי בכור לוולדות לא הוי בכור: לעולם בכור לדבר אחד לא הוי בכור. כלומרש ידו דקרא לכל מילי משמע והאי דלא נסיב תלמודא בכור ברישא: ה"ק אי זכר יכול אפי' יצא דרך דופן ס"ל פטר רחם. דהשתח לח מלי שח תלמודה נסיב בכור למעוטי להאי דהא בכור לכל דבר הוא דהא לא הדמו אחר בעולם להכי נקט פטר רחם וממילא שוי (נמי) אימעיט נמי יצתה נהבה לפניו מפטר רחם: רבינה אמר בכור לדבר אחד הוי בכור. כלומר יו [בכור] דקרה אפי׳ לדבר אחד משמע וסיפא דנסיב תלמודא בכור למעוטי ילא אחר יולא דופן לא ממשמעות דקרא נפקא דקרא יש משמע בכור לדבר אחד אלא מריבויה דקרה: דהי ס"ד כו' בכור דכתב רחמנה. דמשמע שיהה בכור במקלת למה לי לכתוב פטר רחם זכר תקדיש ולישתוק:

יחרים פוס טרטום נקשה. יכול אפילו יצתה. נקבה לפנו דרך רחם דאכתי הוי בכור לזכרים: ת״ל פטר רחם. דבעינן נמי בכור לרחמים: אי פטר רחם. היינו פרט וכלל דליכא למשמע מינה אלא לרחמים: יכול אפי׳ יצא אחר יוצא דופן נקבה ת״ל בכור. דהיינו פרט [כלל] ולכל מילי

דהך שלא ביכרה שביח מפי. והכי נמי יטן נפ״ק דתמורה (דף ח:) מר זוטרא איקלע בי רב אשי סי חתכי לקמיה בשרא אמרו ליה לטעום מר דמברי לאן משום דבוכרא הוא ועגלא תילתא לבן לאו היינו שלישי לבטן כדפירש"י יסכדאמרינן סנהדרין (דף סה:) עבדי יגו ליה

עגלא מילמא אלא דמילמא לשון חשיבות כמו ושלישים על כולו (שמות יד מי): ביצד קדש לי כל בבור. פי׳ נקונט׳ שזהו כלל ופרט דבכור כלל זכר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט והך רישה להו פירושה דכלל לריך לפרט הוא אלא מציעתא וסיפא דהתני

אי זכר יכול אפי׳ יצתה נקבה לפניו ת״ל פטר רחם וזה לא פטר לדו תחלת רחם והיינו כלל הצריך לפרט שאין אתה יכול להבין מה הכלל אומר עד שיבוא הפרט ופירשו לפי שיש לפרש בכור לכמה לדדין בכור לכל הוולדות או בכור לרחמים אט"ם שאינו בכור לוולדוח כגון שינא דרך רחם אחר יולא דופן או בכור לזכרים אע"פ שילתה נקבה לפניו דרך רחם בא הפרט ופירש שאינו קרוי בכור אח"כ הוא בכור לרחמים שפטר ופתח את הרחם וכיולא בזו שנינו בפ׳ כסוי הדם וחוליו פח:) אלל וכסהו בעפר יכול יכסהו באבן או יכפה עליו הכלי ת"ל בעפר אין לי אלא עפר מנין לרבות חרסית ונעורת של פשתן כוי ת"ל וכסהו ומקשינן ואימא וכסהו כלל בעפר פרט כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט ומשנינו משום דהוה ליה כלל הצריך לפרט ואין דנין אותו בכלל ופרט לפי שיש לפרש כסוי בשני דרכים אחד בדבר הגם כגון אבן או כלי ואחד

בדבר הדק לכך כתב בעפר ופירש וכסהו בדבר דק הנבלל בו ומכסהו הכתוב מדבר ע"כ לשון הקונטרס והשתא פירושו יתכן לפי דברי רבינא דבסמוך דאמר בכור לדבר אחד הוי בכור אבל במסקנא דשמעתין אמרי׳ דמחוורתא כאביי דאמר בכור לדבר אחד לא הוי בכור ולאביי לא הוי יהו כלל צריך לפרט לכל דבר דאי אפשר לפרש בכור אלא מי ללד אחד ומיהו יש לפרש לאביי דאי לאו פרט הוה אמינא דאפי׳ יוצא דופן הוא בכור כיון דהוי בכור לוולדות ואע״ג דלא הוי בכור לרחמים ור"י מפרש ליו לאביי בכור ופטר רחם תרווייהו כלל ותרווייהו פרט ותרווייהו לריכי להדדי ובכל אחד אתה מולא כלל הצריך לפרט ופרט צריך לכלל שכל אחד סותם דבר אחד ומפרש דבר אחד דבכור משמע אפי׳ יולא דופן ופטר רחם ממעיט ליה ופטר רחם משמע אפי׳ יצא אחר יוצא דופן ובכור ממעיט ליה ור״ת מפרש דבין הכא ובין בחולין (שם) הוי בכלל ופרט גמור ⁰ דבעלמא דבכור משמע בין הכי ובין הכי ואתיא פרטא למעוטי וכן וכסהו משמע בין כסוי כלי בין כסוי עפר מה שירנה ופרטא משמע עפר דוקא ומה שתלמודא חשבו שם כלל הלריך לפרט לאו אכפיית הכלי דההיא ברייתא קאי אלא אדרשא אחריתי דדריש התם בריש פירקין (דף פג:) מבי״ת דבעפר דלריך שיתן עפר מלמטה ועפר מלמעלה דמוכסהו לא שמעי׳ למטה אלא למעלה ולא משום הפרט ^{יש} חושב שם כלל הגריך לפרט אלא משום ייתורא דבי״ת דכתיבא בפרט ובהך שמעתין ^{יש ש} לפרושי פרט הגריך לכלל קא אתא כדקתני בסיפא אי פטר רחם יכול אפי׳ ילא אחר יולא דופן ת"ל בכור כדפי' בקונטרס ואע"ג דקתני מכלל הלריך לפרט ומפרט הצריך לכלל כיצד דמשמע דאתא נמי לפרושי כלל הצריך לפרט עיקר מילחא לא נקטיה אלא משום פרט הצריך לכלל: רישא דא קנסיב ליה תלמודא בכור אלמא בכור לדבר אחר הוי בכור. משמע דכיון לנכור לדבר אחד הוי בכור הוה מחייבינן אפי׳ יצתה נקבה לפניו אי לאו פטר רחם ותימה דרבי טרפון דמספקא ליה היה לו לחייב ל מספק כמו יוצא דופן ויולא אחריו דלא ממעט יולא דופן מפטר רחם וי"ל דנהי דלא מסתבר ליה למעוטי יולא דופן מפטר רחם משום דהוי לאן ש' [בכלל וולדות] בין לזכרים בין לנקבות לכל הפחות אתא למעוטי היכא דיצתה נקבה לפניו דאי לאו הכי פטר רחם דכתב רחמנא למה לי:

הדרן עלך הלוקח עובר פרתו

לעולם בכור לדבר אחד. דמחוסר לדבר אחד בלבד הוי בכור כדדייקינן מעיקרא ברישא: וסיפא. דמשמע לך דלכל מילי בעי בכור תריץ הכי והכי קאמר אי ס"ד יצא אחר יוצא דופן זכר קדוש בכור דכתיב רחמנא לי:

ה) אולי ל"ל ושפיר י"ל דבכור לכל מילי בעי כמו סיפא:

בורא תיי פי כי וואכטות בכורות הלי ד [ופי״א מהלכות בכורים הלי טו] טוש״ע י״ד סימן שטו סעיף

עין משפם

נר מצוה בו א מיי׳ פ״ב מהלכות

שימה מקובצת

לן לדבר עי' בתוס' (לף מו ע"נ): נן אלמא דבכור לדבר: Q יוצא דרך דופן: ק דופן דהוי בכור לזכרים זל ידה ולא בכור לרחם והבא אחריו ולד שילדה אחריו כדרכה דרך רחם דהוי בכור לרחם ולא וללידה לזכרים לוכרים ולאדה וויבות לזכרים ולא נמחק: זן ת"ל הזכר אשר: ון רחם נ"א בספרים כ"י ת"ל פטר רחם וזה לא פטר את הרחם ווה לא פטר את החדם בתחלה בכ"מ ככתוב בתוסי עד הנבלל בו ומכסהו הכתוב מדבר אי פטר רחם זכר ולא נאמר בכור דמשמע בכור לכל מילי כו' ככתוב בדפוס עד להיות מוסיף על בופוט עו להיות מוטיף על הפרט יכול אפי׳ יצא וכר׳. [תי׳ מדכתיב אפשר ל״ש ונמחק]: זן ידעינן האי משמעותא: ז הבהמה וכן . כי יתן: ען להבין מה הכלל אומר עד שבא הפרט: ין דלא מימעיט האי: יוֹן קרינא ליה דהא בכור: יוֹן תִיבת הוי נמחק: יוֹן תִיבת ילזכרים נמחק: ידן כלומר בכור: עון מצי נסיב תלמודא: עון תיבת נמי נמחק: יון כלומר בכור ע] נמי אמרי׳ בפ״ק: כן אשי אייתו לקמיה: כח תיבת משום ל"ש: כנו תילתא ס"א ליכול מר דמברי משום יבוכרא עגלא (יתירותא) [תילתא] לאו: **כג**ן עבדי דמברי תיבת לי׳ ל״ש: לד] וזה לא פטר תחלה את ה) ווה לא פטר ונהלה את הרחם: **כה**) הוי האי כלל הצריך לפרט לכל דבר ס״א . ילדבריו אי אפשר: לון אלא בצד אחד: **כו**] מפרש דלאביי בכור: לה] חושבו שם: לע] ובהך שמעתין ס"א וברייתא דשמעתי' לפרושי:

רבינו גרשום (המשר)

לפניו מספק: (h) דהוי בכור

לולדות בין:

בעינן בכור והאי לא הוי ללידה: רישא לא קא . נסיב לה בכור. לכל מיי יהייוו ריווא אי זרר ורו׳ דהיינו רישא אי זכר וכר: ת"ל פטר רחם כלומר מדלא קאמר ת"ל בכור משמע דסבירא ליה דאע"ג דיצא אחר יוצא דופן נקבה הוי בכוו הואיל ההוי בכוו לרחמים ולזכר אלמא דבכור לדבר אחד הוי בכור: ואע״ג דלתרין מילי הוי בכור כיון . רמחוסר אחד קרי ליה בכור לדרר אחד: מימא ומיר :כור. וקשיא רישא לסיפא לעולם כו'. ורישא תריץ הכי אי זכר יכול אפילו יצא דרך דופן הוא עצמו הבכור ת״ל פטר רחם וזה אינו פטר רחם. ועכשיו כיון דלא תני יכול אפילו יצאה נקבה לפניו דרך רחם ת"ל פטר רחם דדייקינן מינה הא יצאה נקבה לפניו דרך דופן יצאה נקבה לפניו דון דופן דאפילו הכי הוי בכור אלא תני יכול אפילו יצא דרך . דופן דליכא למידק מינה הא יבאה נקבה לפניו דרך דופן. צאה נקבה לפניו דרך דופן